

Research Article

Causal Model of Aggression based on Personality Traits, Early Maladaptive Schema and Aggression: Mediating Role of Emotion Regulation Strategies

Authors

Shila Mohseni¹, Majid Barzegar^{2*}, Azarmidokht Rezaei³, Hossein Bagholi⁴

 1. Ph.D. Candidate of Psychology, Marvdasht Branch, Islamic Azad University, Marvdash, Iran. Sh.mohseni9898@gmail.com

 2. Assistant Professor, Department of Psychology of Psychology, Marvdasht Branch, Islamic Azad university, Marvdash, Iran. (Corresponding Author)

 3. Assistant Professor, Department of Psychology of Psychology, Marvdasht Branch, Islamic Azad university, Marvdash, Iran. rezaei.azar@yahoo.com

 4. Assistant Professor, Department of Psychology of Psychology, Marvdasht Branch, Islamic Azad university, Marvdash, Iran. bhossein@gmail.com

Abstract

Receive Date:
11/02/2024

Accept Date:
31/07/2024

Introduction: Aggression is an abnormal phenomenon that is notably prevalent during adolescence, with various factors contributing to its occurrence. The aim of this study was to investigate the mediating role of cognitive emotion regulation strategies in the relationship between early dysfunctional schemas, personality traits, and aggression.

Method: The research design employed correlational analysis and structural equation modeling. The statistical population of the study comprised all second-year high school students in Yasuj during the 2019-2020 academic year. A total of 340 students were selected using multi-stage cluster random sampling. Four questionnaires were utilized to collect data: Young's Early Maladaptive Schemas Short Form (SQ-SF), the Five Factor Model of Personality (NEO), the Cognitive Emotion Regulation Questionnaire (CERQ), and the Aggression Questionnaire (AQ). Data analysis was conducted using Pearson correlation methods and structural equation modeling, employing SPSS and AMOS software.

Results: The results indicated that, among the personality traits, responsibility, agreeableness, extraversion, and flexibility had a negative and significant impact on maladaptive emotion regulation strategies. Conversely, extraversion and flexibility demonstrated a positive and significant influence on adaptive emotion regulation strategies. Additionally, the schemas of emotional deprivation, abandonment, distrust, and emotional inhibition had a positive and significant impact on maladaptive emotion regulation strategies. Conversely, the schemas of abandonment, deficiency, shame, and entitlement negatively affected adaptive emotion regulation strategies. In addition, the personality trait of agreeableness had a negative direct effect, while the schemas of abandonment, social isolation, failure, emotional inhibition, and entitlement had a positive direct effect on aggression. Finally, among the dimensions of personality traits—responsibility, agreeableness, extraversion, and flexibility—and the dimensions of early dysfunctional schemas—emotional deprivation, abandonment, distrust, shame and inferiority, emotional inhibition, and entitlement—these factors can indirectly influence aggression through cognitive emotion regulation strategies.

Discussion and conclusion: In summary, it can be concluded that the interplay of personality trait variables, early dysfunctional schemas, and cognitive emotion regulation strategies significantly contributes to predicting adolescent aggression. The findings of this study can be valuable for school counselors and psychologists in addressing issues related to aggression and emotional dysregulation.

Keywords

Cognitive emotion regulation strategies, Aggression, Early maladaptive schema, Personality traits.

Corresponding Author's E-mail

m.barzegar55@gmail.com

نقش میانجی‌گر راهبردهای تنظیم‌شناختی هیجان در رابطه بین طرح‌واره‌های ناکارآمد اولیه و ویژگی‌های شخصیتی با پرخاشگری

نویسندگان

شیلا محسنی^۱، مجید برزگر^{۲*}، آذرمیدخت رضایی^۳، حسین بقولی^۴

۱. دانشجوی دکتری تخصصی روان‌شناسی، گروه روان‌شناسی، دانشگاه آزاد اسلامی واحد مرودشت، مرودشت، ایران. sh.mohseni9898@gmail.com

۲. استادیار گروه روان‌شناسی، واحد مرودشت، دانشگاه آزاد اسلامی، مرودشت، ایران (نویسنده مسئول)

۳. استادیار گروه روان‌شناسی، واحد مرودشت، دانشگاه آزاد اسلامی، مرودشت، ایران.

rezaie.azar@yahoo.com

۴. استادیار گروه روان‌شناسی، واحد مرودشت، دانشگاه آزاد اسلامی، مرودشت، ایران.

bhossein@gmail.com

چکیده

مقدمه: پرخاشگری پدیده ناهنجاری است که در دوره نوجوانی از شیوع قابل توجهی برخوردار است و عوامل زیادی در بروز این پدیده نقش دارند. هدف این پژوهش، بررسی نقش میانجی‌گر راهبردهای تنظیم‌شناختی هیجان در رابطه بین طرح‌واره‌های ناکارآمد اولیه و ویژگی‌های شخصیتی با پرخاشگری بود.

روش: طرح پژوهش از نوع همبستگی و معادلات ساختاری بود. جامعه آماری پژوهش را کلیه دانش‌آموزان متوسطه دوم شهر یاسوج در سال تحصیلی ۱۳۹۸-۱۳۹۹ تشکیل دادند که تعداد ۳۴۰ نفر از آنها با روش نمونه‌گیری تصادفی خوشه‌ای چندمرحله‌ای انتخاب شدند. برای جمع‌آوری داده‌ها از چهار پرسش‌نامه طرح‌واره‌های ناسازگار اولیه یانگ (SQ-SF)، پنج عامل شخصیت (NEO)، راهبردهای تنظیم هیجان (CERQ) و پرخاشگری (AQ) استفاده شد. تجزیه و تحلیل داده‌ها با استفاده از روش‌های همبستگی پیرسون و مدل‌یابی ارزیابی معادلات ساختاری به کمک نرم‌افزارهای SPSS و AMOS صورت گرفت.

نتایج: نتایج نشان داد، از بین ابعاد ویژگی‌های شخصیتی، مسئولیت‌پذیری، توافق‌پذیری، برون‌گرایی و انعطاف‌پذیری اثر منفی و معناداری بر راهبردهای ناسازگارانه تنظیم‌شناختی هیجان و برون‌گرایی و انعطاف‌پذیری اثر مثبت و معنادار بر راهبردهای سازگارانه تنظیم‌شناختی هیجان دارند. همچنین طرح‌واره‌های محرومیت هیجانی، رهاشدگی، بی‌اعتمادی و بازداری هیجانی تأثیر مثبت و معنادار بر راهبردهای ناسازگارانه تنظیم‌شناختی هیجان و طرح‌واره‌های رهاشدگی، نقص و شرم و استحقاق نیز تأثیر منفی بر راهبردهای سازگارانه تنظیم‌شناختی هیجان داشتند. علاوه بر آن، ویژگی شخصیتی توافق‌پذیری اثر منفی و مستقیم و طرح‌واره‌های رهاشدگی، انزوای اجتماعی، شکست، بازداری هیجانی و استحقاق تأثیر مثبت و مستقیم بر پرخاشگری داشتند. در نهایت از بین ابعاد ویژگی‌های شخصیتی، مسئولیت‌پذیری، توافق‌پذیری، برون‌گرایی و انعطاف‌پذیری و از بین ابعاد طرح‌واره‌های ناکارآمد اولیه، محرومیت هیجانی، رهاشدگی، بی‌اعتمادی، شرم و نقص، بازداری هیجانی و استحقاق توانستند از طریق راهبردهای تنظیم‌شناختی هیجان بر پرخاشگری تأثیر غیرمستقیم بگذارند.

بحث و نتیجه‌گیری: در مجموع می‌توان نتیجه گرفت، تعامل چندگانه متغیرهای ویژگی‌های شخصیتی، طرح‌واره‌هایی ناکارآمد اولیه و راهبردهای شناختی تنظیم هیجان در پیش‌بینی پرخاشگری نوجوانان نقش دارند و یافته‌های حاصل از تحقیق می‌تواند در کاهش مشکلات ناشی از پرخاشگری و بدتنظیمی هیجانی برای مشاوران و روان‌شناسان مدارس یاری‌کننده باشد.

تاریخ دریافت:
۱۴۰۲/۱۱/۲۲

تاریخ پذیرش:
۱۴۰۳/۰۵/۱۰

کلیدواژه‌ها

ویژگی‌های شخصیت، طرح‌واره‌های ناکارآمد اولیه، راهبردهای تنظیم‌شناختی هیجان، پرخاشگری.

پست الکترونیکی
نویسنده مسئول

m.barzegar55@gmail.com

مقدمه

بودن^۴، توافق‌پذیری و وجدانی بودن می‌داند [۶]. شخصیت از طریق تأثیر در نوع واکنش به تنش، تأثیر بر میزان رویارویی با آن یا تأثیر در هر دو زمینه، بر فرایندهای مرتبط با تنش اثرگذار است [۷]. مطابق نتایج یک مطالعه، گشودگی به تجربه، توافق‌پذیری و وظیفه‌شناسی و برون‌گرایی با تمام شکل‌های پرخاشگری رابطه منفی دارند [۸]. پژوهش‌های بسیاری نیز نشان دادند که بین پرخاشگری و ویژگی‌های شخصیت ارتباط معنی‌داری وجود دارد و بیشتر این مطالعات بر روی نوجوانان متمرکز بوده است [۲، ۹، ۱۰، ۱۱، ۱۲، ۱۳].

یکی دیگر از متغیرهای پیش‌بینی‌کننده‌کننده‌ی پرخاشگری، طرح‌واره‌های ناکارآمد اولیه است. نقش محوری طرح‌واره‌های شناختی در حفظ و ثبات رفتار پرخاشگرانه بسیار حائز اهمیت است. طرح‌واره‌ها، انتزاع یا الگویی از عناصر متمایز یک موضوع یا رویداد هستند که بر نحوه سازماندهی و ادراک اطلاعات دریافتی تأثیر می‌گذارند. طرح‌واره‌های ناکارآمد اولیه مربوط به باورهای منفی در مورد خود و روابط خود با دیگران است و زمانی ایجاد می‌شوند که نیازهای عاطفی اساسی کودک یا نوجوان به دلیل سوء استفاده‌های آشکار (مانند سوء استفاده احساسی)، فقدان مراقبت و پرورش کافی (به عنوان مثال احساس بی‌توجهی) یا رفتارهای ظریف‌تر والدینی (مانند والدین بیش از حد مضطرب) برآورده نمی‌شود [۱۴]. در مدل یانگ^۵ هجده طرح‌واره در قالب پنج حوزه بریدگی و طرد، خودمختاری و عملکرد مختل، محدودیت‌های مختل، دیگر جهت‌مندی، گوش به زنگی بیش از حد و بازداری وجود دارد که احتمال دارد با رفتار پرخاشگرانه مرتبط باشند؛ برای مثال، ممکن است از پرخاشگری جهت کنار آمدن با طرح‌واره‌های ناکارآمد استفاده شود [۱۵]. هنگام مواجهه فرد با یک موقعیت برانگیزاننده، طرح‌واره‌های ناکارآمد وی فعال و باعث برانگیختن هیجانات در فرد و پیوند این موقعیت به تجارب اولیه می‌گردد، بنابراین طرح‌واره‌های ناسازگار اولیه با ایجاد تحریف در فرآیندهای روان‌شناختی افراد، می‌توانند زمینه ساز انواع مشکلات در افراد باشند [۱۶]. نتایج یک پژوهش نشان داد که برخی طرح‌واره‌ها مانند طرح‌واره‌های حوزه طرد و رها کردن با رفتارهای مخالف و پرخاشگرانه

نوجوانی^۱ دوره‌ای است که با تغییرات فیزیکی، رفتاری و هیجانی همراه است [۱]. این دوره با تغییرات هورمونی و محیطی باعث افزایش احتمال به پرخاشگری می‌شود [۲]؛ پرخاشگری حالت ذهنی منفی با انحرافات شناختی و رفتاری به منظور آسیب‌رساندن عمدی به صورت فیزیکی و یا کلامی به دیگران است [۲]. تحقیقات دهه‌های اخیر بیانگر این است که نوجوانی با افزایش قابل توجهی از رفتارهای ضد اجتماعی و پرخاشگری همراه است و بیشترین مشارکت در جرایم مربوط به نوجوانان و به طور معمول بین سنین ۱۶ تا ۱۸ سالگی اتفاق می‌افتد [۳]. در سالیان گذشته، میزان رفتارهای پرخاشگرانه در میان جوامع افزایش پیدا کرده است و علاوه بر آن، پرخاشگری سنین نوجوانی پیش‌بینی‌کننده رفتارهای ضد اجتماعی در بزرگسالی است [۴]. به علت افزایش پرخاشگری در دوره نوجوانی و مراجعه مکرر این قشر به مراکز درمانی، بررسی علل و کنترل آن مورد توجه روانشناسان قرار گرفته است [۲]. آنچه مطالعه رفتارهای پرخاشگرانه را ضروری می‌سازد، گستره وسیع این نوع رفتارها در جوامع در حال پیشرفت کنونی و تداوم آنها از سنین کودکی تا بزرگسالی است. پرخاشگری می‌تواند بر تمامی جنبه‌های زندگی نوجوانان سایه افکند و یکی از مهم‌ترین آسیب‌های اجتماعی به شمار می‌آید، لذا هرگونه راهبرد اصلاحی یا پیشگیرانه در خصوص رفتارهای خشونت‌آمیز باید با توجه به پیچیدگی‌های این نوع رفتارها طراحی شوند.

طبق مدل پرخاشگری عمومی، تعامل عوامل فردی و موقعیتی، باعث بروز رفتار پرخاشگرانه می‌گردد [۵]. بر اساس این مدل، تفسیرهای شناختی فرد از موقعیت‌ها نیز بر وضعیت درونی شخص، مؤثراند. ویژگی‌های شخصیتی، از جمله عوامل فردی مؤثر در تبیین و پیش‌بینی پرخاشگری است. ویژگی‌های شخصیتی الگوهای باثباتی هستند که به صورت تفاوت‌های فردی در فرایندهای روانی ایفای نقش می‌کنند. در رابطه با ویژگی‌های شخصیتی، الگوی عاملی بیشتر مورد توجه است. مدل پنج عاملی (FFM)، شخصیت را شامل پنج حوزه روان رنجورخوی^۲، برون‌گرایی^۳، باز

1. Adolescence.
2. Neuroticism.
3. Extraversion.

4. Openness.
5. Young.

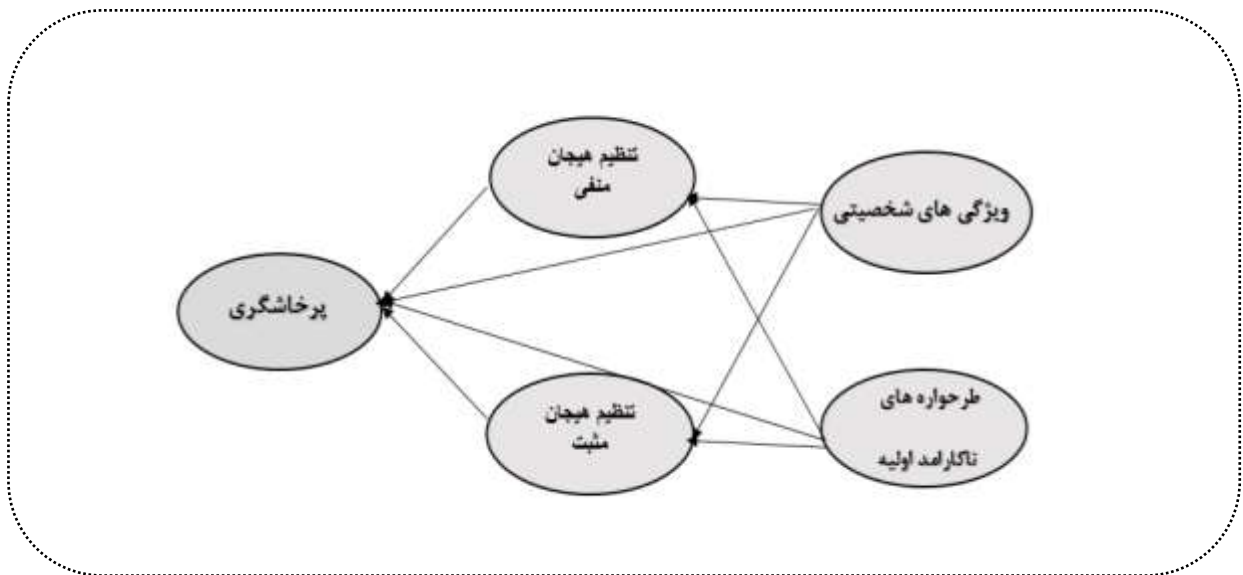
و راهبردهای ناسازگارانه، همبستگی معنی‌داری وجود دارد [۲۹، ۳۰]. نتایج پژوهشی دیگر نیز تأثیر معنادار طرح‌واره‌های ناسازگار اولیه بر راهبردهای تنظیم‌شناختی هیجان را نشان داد [۳۱]. نتایج تعدادی از پژوهش‌ها نیز نقش واسطه‌ای راهبردهای تنظیم هیجان در رابطه بین ابعاد طرح‌واره‌های ناکارآمد اولیه و سایر رفتارهای تکانشی و منفی را تأیید نمودند [۲۰، ۳۲، ۳۳]. از سوی دیگر، در تحقیقی نقش میانجی‌گر راهبردهای تنظیم‌شناختی هیجانی در رابطه بین ویژگی‌های شخصیتی با سایر متغیرهای رفتاری تأیید شد [۳۴]. تحقیقاتی دیگر نیز نشان دادند که بین ویژگی‌های شخصیت و راهبردهای تنظیم هیجان رابطه معناداری وجود دارد و ویژگی‌های شخصیت بر راهبردهای تنظیم هیجان اثر معناداری دارد [۳۵، ۳۸]. بنابراین، راهبردهای تنظیم هیجان از جمله متغیرهایی است که می‌تواند در رابطه بین ویژگی‌های شخصیتی و طرح‌واره‌های ناسازگار اولیه با پرخاشگری، نقش میانجی را ایفا کند.

باتوجه به ارتباط برخی ویژگی‌های شخصیتی و طرح‌واره‌های ناکارآمد اولیه با مشکلات تنظیم هیجانی و همچنین ارتباط این راهبردها با پرخاشگری، بررسی نحوه ارتباط بین این عوامل شناختی و موقعیتی و هیجانی ضروری است و بر اساس آنچه بیان شد، می‌توان انتظار داشت که متغیرهای فوق با تأثیرگذاری بر راهبردهای شناختی تنظیم هیجان، پرخاشگری را پیش‌بینی نمایند. از آنجایی که رفتارهای پرخاشگرانه در نوجوانان باعث عوارض جسمی، روانی و اجتماعی می‌شود و این گروه، نیروی انسانی و سازندگان فردای کشور هستند، سلامت روانی آنها اهمیت زیادی دارد و هرگونه ناآشنایی با این مسائل باعث اثرات زیان‌باری در جامعه می‌شود؛ بنابراین شناسایی عوامل تأثیرگذار بر پرخاشگری و کنترل آن می‌تواند بروز آن را به حداقل برساند. بدین منظور، پژوهش حاضر با هدف بررسی نقش میانجی راهبردهای تنظیم هیجان در ارتباط بین ویژگی‌های شخصیتی و طرح‌واره‌های ناکارآمد اولیه با پرخاشگری نوجوانان انجام گرفت. از این رو، می‌توان مدل مفهومی را برای مسیر مورد نظر مانند شکل ۱ ترسیم نمود:

روش تحقیق

پژوهش حاضر، از لحاظ هدف کاربردی و از لحاظ روش، جزء مطالعات توصیفی از نوع همبستگی مبتنی بر تحلیل

نوجوانان مرتبط هستند [۱۷]. در پژوهش دیگری نیز از بین طرح‌واره‌ها، طرح‌واره خودگردانی و عملکرد مختل بیشترین همبستگی را با پرخاشگری داشتند [۱۸]. علاوه بر آن، در پژوهش‌های بسیاری بین طرح‌واره‌های ناکارآمد اولیه و پرخاشگری رابطه معناداری مشاهده شد [۱۹، ۲۰، ۲۱، ۲۲]. در سال‌های اخیر، پژوهشگران مدل‌های میانجی‌گری را که ترکیبی از ویژگی‌های فردی مانند تنظیم هیجان و عوامل بین فردی است، در تفسیر رفتار پرخاشگرانه نوجوانان پیشنهاد کرده‌اند [۲۳]. مطالعات اخیر نیز ارتباط ثابت و یکنواختی بین اختلالات حوزه تنظیم هیجان و مؤلفه‌های مختلف پرخاشگری (مانند خشم) و اشکال آن (مانند واکنشی و فعال) گزارش کرده‌اند [۲۴]. تنظیم هیجان به ظرفیت شناخت، کنترل، ارزیابی و مدیریت حالت‌ها و واکنش‌های هیجانی به شیوه مناسب و سازگارانه اشاره دارد [۲۵]. راهبردهای تنظیم‌شناختی هیجان، از متداول‌ترین راهبردهای شناختی هستند و می‌توان آنها را به دو طبقه سازگارانه (مثبت) و ناسازگارانه (منفی) تقسیم کرد. این راهبردها، به طور متفاوتی با آسیب‌های روانی مرتبط‌اند [۲۶]. تنظیم هیجانی و راهبردهای شناختی تنظیم هیجان می‌توانند تأثیر ویژگی‌های شخصیتی و طرح‌واره‌ها را بر پرخاشگری تحت تأثیر قرار دهند. ویژگی‌های شخصیتی و طرح‌واره‌ها به دلیل تأثیر بر ابعاد هیجانی افراد، با دست‌کاری تنظیم هیجان، می‌توانند امکان بروز پرخاشگری را کاهش و یا افزایش دهند. بدین معنا که طرح‌واره‌های ناکارآمد با ایجاد تحریف و سوء تعبیر از وقایع و رویدادها، منجر به نبود راهبردهای صحیح تنظیم هیجان در افراد و کاهش استفاده از راهبردهای مناسب و به دنبال آن آسیب‌های روان‌شناختی نظیر پرخاشگری می‌گردد. از طرفی، نقش ویژگی‌های شخصیتی نیز در عملکرد هیجانی و عاطفی و جسمانی قابل توجه است [۲۷]. ویژگی‌های شخصیتی باعث به‌کارگیری برخی راهبردها نسبت به راهبردهای دیگر می‌شوند و قادرند بر انتخاب راهبردهای تنظیم هیجانی و در نتیجه آمادگی‌های آسیب‌های شناختی مانند پرخاشگری اثرگذار باشند. وجود برخی صفات شخصیتی در افراد و به دنبال آن استفاده از راهبردهای سازگارانه نیز، به نوبه خود باعث اجتناب از رفتارهای تکانشی و پرخاشگرانه و اقدامات بهتر خواهد شد [۲۸]. تحقیقات نیز نشان داده‌اند، بین طرح‌واره‌های ناکارآمد اولیه

شکل ۱. مدل مفهومی پژوهش

مورد نیاز استخراج شد و با استفاده از روش‌های همبستگی، مدل‌سازی معادلات ساختاری و تحلیل مسیر روابط علی متغیرهای پژوهش مورد بررسی قرار گرفت. به طوری که ویژگی‌های شخصیت و ۱۵ طرح‌واره ناکارآمد اولیه متغیر پیش‌بین، راهبردهای تنظیم‌شناختی هیجان (مثبت و منفی) متغیر میانجی و پرخاشگری متغیر ملاک است. برای تجزیه و تحلیل داده‌ها از نرم‌افزارهای SPSS و AMOS بهره گرفته شد.

ابزار سنجش

۱. نسخه کوتاه پرسش‌نامه طرح‌واره Z یانگ (YSQ-SF):

این پرسش‌نامه خود گزارشی توسط یانگ و همکاران (۱۹۹۴م) به منظور اندازه‌گیری ۱۵ طرح‌واره غیر انطباقی اولیه تهیه شد و دارای ۷۵ گویه است؛ به طوری که هر گویه با یک مقیاس ۶ درجه‌ای لیکرت از کاملاً مخالف (۱) تا کاملاً موافق (۶) نمره‌گذاری می‌شود. این ۱۵ طرح‌واره ناسازگار اولیه در ۵ حوزه بریدگی و طرد (مشمتمل بر طرح‌واره‌های محرومیت هیجانی، رهاشدگی، بی‌اعتمادی، انزوای اجتماعی و شرم)، خودمختاری و عملکرد مختل (مشمتمل بر طرح‌واره‌های وابستگی، شکست، آسیب‌پذیری و خویش‌نمانی تحول نیافته)، محدودیت‌های مختل (مشمتمل بر طرح‌واره‌های استحقاق و خویش‌نمانی)، دیگر جهت‌مندی (مشمتمل بر طرح‌واره‌های اطاعت و از خود گذشتگی)، گوش به زنگی بیش از حد و بازداری (مشمتمل بر طرح‌واره‌های

روابط ساختاری (مدل‌سازی معادلات ساختاری) است. جامعه آماری پژوهش شامل کلیه دانش‌آموزان دختر و پسر متوسطه دوم شهر یاسوج در سال تحصیلی ۱۳۹۸-۱۳۹۹ است. برای محاسبه حجم نمونه به ادبیات پژوهشی مرتبط با روش آماری مدل‌سازی معادلات ساختاری مراجعه شد. مطابق یک دیدگاه آماری، حجم نمونه برای مدل‌هایی با ۱۰ تا ۱۵ نشانگر، اغلب بین ۲۰۰ تا ۴۰۰ مورد مطلوب است. از سوی دیگر، پیشنهاد شده است که به ازای هر متغیر اندازه‌گیری شده یا نشانگر حداقل ۱۵ مورد کفایت می‌کند [۳۶]. از این رو، در این پژوهش، با توجه به نوع تحلیل و تعداد سازه‌های مدل، حجم نمونه ۳۱۸ نفر مطلوب است؛ اما به منظور افزایش توان آزمون و پوشش ریزش احتمالی نمونه، حجم نمونه ۳۴۰ نفر در نظر گرفته شد که به روش نمونه‌گیری تصادفی خوشه‌ای چندمرحله‌ای انتخاب شدند. معیارهای ورود به پژوهش ابتلا نداشتن به اختلالات روانی، دامنه سنی ۱۶ تا ۱۸ سال، رضایت آگاهانه و معیار خروج نیز بی‌تمایلی به شرکت در آزمون بود. به منظور ملاحظات اخلاقی، به آزمودنی‌ها نیز اطلاعاتی مبنی بر اختیاری بودن شرکت در پژوهش و محرمانه ماندن اطلاعات و همچنین امکان انصراف آنها از پژوهش داده شد. در اجرای پرسش‌نامه نیز محدودیت زمانی وجود نداشت و پاسخ‌دهندگان موظف بودند بعد از تکمیل پرسش‌نامه آن را تحویل دهند. پس از جمع‌آوری پرسش‌نامه‌ها، داده‌های خام

گردید که برای پنج عامل روان آزوده‌گرایی، برون‌گرایی، باز بودن به تجربه، وظیفه‌شناسی و توافق‌پذیری به ترتیب ضرایب ۰/۶۶، ۰/۶۹، ۰/۴۷، ۰/۵۶ و ۰/۷۲ به دست آمد. به علاوه، نتایج تحلیل عاملی تأییدی، ساختار ۵ عاملی این پرسش‌نامه را تأیید نمود.

۳. پرسش‌نامه راهبردهای تنظیم‌شناختی هیجان

(CERQ): این مقیاس به منظور ارزیابی راهبردهای شناختی تطابقی بعد از تجربه رخدادهای تهدیدکننده و تنش‌زای زندگی توسط گارنفسکی^۲ و همکاران [۴۰] ابداع شد و شامل ۳۶ پرسش است که هر کدام بر اساس مقیاس درجه‌بندی لیکرت در دامنه‌ای از هرگز (۱) تا همیشه (۵) نمره‌گذاری می‌شود. در این پرسش‌نامه هر ۴ پرسش یک زیرمقیاس را تشکیل می‌دهد و در مجموع ۹ خرده‌مقیاس وجود دارد که هر خرده‌مقیاس، راهبردی از راهبردهای شناختی تنظیم هیجان را ارزیابی می‌کند. این راهبردها به دو گروه راهبردهای مثبت تنظیم‌شناختی هیجان (ارزیابی مجدد مثبت، دیدگاه‌گیری، پذیرش، تمرکز مجدد مثبت و تمرکز بر برنامه) و راهبردهای منفی تنظیم‌شناختی هیجان (سرزنش خود، نشخوار فکری، فاجعه‌انگاری و سرزنش دیگران) تقسیم می‌شوند. گارنفسکی و همکاران پایایی مقیاس را با ضریب آلفای کرونباخ در دامنه ۰/۷۱ تا ۰/۸۱ و با روش بازآزمایی در دامنه ۰/۴۸ تا ۰/۶۱ به دست آورده‌اند؛ روایی پرسش‌نامه نیز قابل قبول گزارش شده است [۴۰].

بشارت و همکاران، در تحقیق خود پایایی مقیاس را با ضریب آلفای کرونباخ در دامنه ۰/۶۴ تا ۰/۸۲ برای ۹ زیر مقیاس این پرسش‌نامه گزارش کرده‌اند [۴۱]. در پژوهش حاضر برای بررسی پایایی مقیاس از روش آلفای کرونباخ استفاده گردید که برای خرده‌مقیاس‌های سرزنش خود، نشخوارگری، فاجعه‌سازی، سرزنش دیگران، ارزیابی مجدد مثبت، دیدگاه‌گیری، پذیرش، تمرکز مجدد مثبت و تمرکز مجدد بر برنامه‌ریزی، به ترتیب ضرایب ۰/۷۳۳، ۰/۸۳۳، ۰/۷۱۴، ۰/۷۶۶، ۰/۷۲۸، ۰/۷۶۳، ۰/۷۱۵، ۰/۷۹۱ و ۰/۷۰۸ به دست آمد. نتایج تحلیل عاملی تأییدی پژوهش نیز بیانگر آن بود که پرسش‌نامه راهبردهای تنظیم‌شناختی هیجان از روایی سازه‌ای مطلوبی برخوردار است و ساختار ۲ عاملی یاد شده مورد تأیید قرار می‌گیرد.

بازداری هیجانی و معیارهای سرسختانه) طبقه‌بندی، ارزیابی و عملیاتی می‌گردد. در نخستین مطالعه یانگ و همکاران (۱۹۹۴م)، ضریب آلفای کرونباخ برای هر طرحواره، بین ۰/۸۳ تا ۰/۹۶ و ضریب بازآزمایی آن بین ۰/۵۳ تا ۰/۹۶ به دست آمد؛ همچنین آنها دریافتند که این پرسش‌نامه از روایی مطلوبی برخوردار است [۳۷]. در ایران نیز آهی و همکاران [۳۸]، همسانی درونی این پرسش‌نامه را با استفاده از آلفای کرونباخ در جمعیت ایرانی مؤنث ۰/۹۷ و در جمعیت مذکر ۰/۹۸ گزارش کرده‌اند.

در پژوهش حاضر نیز برای بررسی پایایی مقیاس از روش آلفای کرونباخ استفاده گردید که برای ۱۵ عامل محرومیت هیجانی، رهاشدگی، بی‌اعتمادی، انزوای اجتماعی، شرم، وابستگی، شکست، آسیب‌پذیری، خویشتن تحول نیافته، استحقاق، خویشتن داری، اطاعت، از خود گذشتگی، بازداری هیجانی و معیارهای سرسختانه به ترتیب ضرایب ۰/۷۹، ۰/۶۴، ۰/۶۸، ۰/۸۱، ۰/۶۳، ۰/۷۵، ۰/۸۷، ۰/۶۹، ۰/۷۰، ۰/۶۵، ۰/۸۷، ۰/۷۶، ۰/۶۱، ۰/۶۵ و ۰/۷۴ به دست آمد. همچنین، نتایج تحلیل عاملی تأییدی برای ساختار ۱۵ عاملی این پرسش‌نامه نیز بسیار مطلوب بود.

۲. پرسش‌نامه فرم کوتاه نئو (NEO-FFI):

پرسش‌نامه شخصیتی نئو، یک ابزار خودگزارشی برای اندازه‌گیری صفات شخصیتی است که توسط مکری و کاستا^۱ در سال ۱۹۹۲م ساخته شده است. پرسش‌نامه فرم کوتاه نئو، فرم ۶۰ پرسشی و نسخه کوتاه شده ۲۴۰ گزینه‌ای است و پنج عامل اصلی شخصیت که عبارتند از: روان آزوده‌گرایی (N)، برون‌گرایی (E)، باز بودن به تجربه (O)، وظیفه‌شناسی (C) و توافق‌پذیری (A) را می‌سنجد. روایی و پایایی پرسش‌نامه توسط مکری و کاستا با ضریب آلفای کرونباخ برای ۵ عامل در دامنه ۰/۶۸ تا ۰/۸۶ و بازآزمایی با فاصله دو هفته‌ای ۰/۸۶ تا ۰/۹۰ گزارش شده است [۳۹].

مطالعه روشن‌جلسی و همکاران [۳۹]، نیز در ایران، آلفای کرونباخ عوامل روان رنجورخویی و مسئولیت‌پذیری در تمام آزمودنی‌ها را سطح قابل قبول و بزرگ‌تر از ۰/۷۰ و سایر عوامل را بالاتر از ۰/۵۰ که مناسب سطح توصیه شده برای مقایسه‌های گروهی است، نشان داد. در پژوهش حاضر نیز برای بررسی پایایی مقیاس از روش آلفای کرونباخ استفاده

2. Garnefski.

1. Casta & McCrae.

پایایی مقیاس از روش آلفای کرونباخ استفاده گردید که برای خرده مقیاس‌های پرخاشگری بدنی، پرخاشگری کلامی، خشم و خصومت، به ترتیب ضرایب ۰/۶۵، ۰/۷۸، ۰/۶۹ و ۰/۶۷ به دست آمد. همچنین، نتایج تحلیل عاملی تأییدی پژوهش بیانگر آن بود که پرسش‌نامه پرخاشگری از روایی سازه‌ای مطلوبی برخوردار است و ساختار ۴ عاملی یاد شده مورد تأیید قرار می‌گیرد.

یافته‌ها

نمونه پژوهش حاضر، شامل ۳۴۰ نفر است که از ۱۷۳ (۵۰/۷٪) دختر و ۱۶۸ (۴۹/۳٪) پسر تشکیل شده است. آزمون کولموگروف - اسمیرنوف برای بررسی نرمال بودن توزیع متغیرها نشان داد، سطح پراکندگی همه متغیرها بالاتر از ۰/۰۵ است؛ بنابراین همه متغیرها از توزیع نرمال برخوردار بودند. یافته‌های توصیفی متغیرهای پژوهش در جدول ۱ ارائه شده است.

۴. پرسش‌نامه پرخاشگری (AQ): این مقیاس توسط باس و پری [۴۲] ارائه گردید و شامل ۲۹ عبارت و چهار زیرمقیاس است: پرخاشگری بدنی (PA)، پرخاشگری کلامی (VA)، خشم (A) و خصومت (H) است که در یک طیف ۵ درجه‌ای از ۱ (اصلاً شبیه من نیست) تا ۵ (کاملاً شبیه من است) قرار می‌گیرند. باس و پری [۴۲] جهت بررسی پایایی، ضریب همبستگی ۰/۸۰، ۰/۷۶، ۰/۷۲ و ۰/۷۲ درصد به ترتیب برای ابعاد پرخاشگری بدنی، پرخاشگری کلامی، خشم و خصومت گزارش کرده‌اند. از آنجا که قبلاً روایی و اعتبار پرسش‌نامه در پژوهش نقدی و همکاران [۴۳] بر روی یک گروه نوجوان ۱۰۴ نفری در رده سنی ۱۴ تا ۱۷ سال، مورد بررسی و آلفای کرونباخ کل مقیاس، ۰/۸۷ و برای خرده مقیاس‌های پرخاشگری فیزیکی ۰/۷۳، پرخاشگری کلامی ۰/۷۸، خشم ۰/۷۴ و خصومت ۰/۷۸ تأیید شده است، لذا اجرای این پرسش‌نامه در جامعه آماری این پژوهش نیز قابل قبول است. در پژوهش حاضر برای بررسی

جدول ۱. یافته‌های توصیفی متغیرهای پژوهش

متغیرهای پیش‌بین	میانگین	انحراف معیار	کمترین	بیشترین
محرومیت هیجانی	۱۴/۲۴	۳/۱۳	۵	۳۰
وابستگی	۱۱/۱۹	۳/۴۵	۵	۲۹
اطاعت	۱۲/۳۹	۲/۸۹	۵	۳۰
بازداری هیجانی	۱۵/۱۹	۳/۹۳	۵	۳۰
استحقاق	۱۷/۲۲	۴/۹۵	۵	۳۰
رهاشده‌گی	۱۶/۴۸	۳/۳۳	۵	۳۰
بی‌اعتمادی	۱۴/۳۱	۳/۰۱	۵	۲۹
انزوای اجتماعی	۱۴/۶۳	۳/۶۷	۵	۳۰
شرم	۱۷/۰۳	۴/۱۳	۶	۳۰
شکست	۱۵/۲۶	۲/۹۶	۵	۲۸
آسیب‌پذیری	۱۴/۳۸	۳/۴۲	۵	۳۰
خویش‌تن تحول نیافته	۱۲/۵۴	۴/۵۲	۵	۳۰
از خودگذشتگی	۱۷/۹۲	۳/۲۹	۷	۳۰
معیارهای سرسختانه	۱۶/۹۸	۴/۷۱	۵	۲۹
خویش‌تن‌داری	۱۱/۶۹	۲/۲۱	۵	۳۰

ادامه جدول ۱. یافته‌های توصیفی متغیرهای پژوهش

متغیرهای پیش‌بین	میانگین	انحراف معیار	کمترین	بیشترین
روان‌رنجورخویی	۳۶/۱۳	۶/۹۷	۲۰	۵۶
برون‌گرایی	۴۰/۲۵	۷/۰۳	۲۰	۵۸
انعطاف	۳۶/۷۶	۵/۶۷	۲۰	۵۴
توافق	۳۸/۲۹	۶/۳۳	۲۱	۵۳
مسئولیت	۴۲/۲۵	۷/۳۳	۲۳	۶۰
تنظیم‌شناختی مثبت	۶۳/۳۳	۱۱/۸۴	۲۳	۹۲
تنظیم‌شناختی منفی	۴۹/۵۱	۹/۲۷	۲۱	۷۹
پرخاشگری	۹۰/۷۰	۱۹/۱۹	۳۷	۱۳۷

همبستگی پیرسون محاسبه شد. جدول ۲ و ۳، ضرایب همبستگی پیرسون بین متغیرهای پژوهش را نشان می‌دهد.

برای بررسی مدل مفهومی پژوهش، ابتدا روابط ساده همبستگی بین متغیرهای پژوهش با استفاده از روش

جدول ۲. ضرایب همبستگی پیرسون ویژگی‌های شخصیت با راهبردهای تنظیم هیجان (مثبت و منفی) و پرخاشگری

متغیرها	روان‌رنجورخویی	برون‌گرایی	انعطاف‌پذیری	توافق	مسئولیت
روان‌رنجورخویی	۱				
برون‌گرایی	-.۰/۴۳**	۱			
انعطاف‌پذیری	-.۰/۵۱**	۰/۴۹**	۱		
توافق	-.۰/۴۶**	۰/۳۷**	۰/۴۳**	۱	
مسئولیت	-.۰/۵۲**	۰/۴۴**	۰/۳۹**	۰/۳۸**	۱
تنظیم‌شناختی مثبت	-.۰/۲۹**	۰/۵۲**	۰/۵۸**	۰/۳۳**	۰/۶۶**
تنظیم‌شناختی منفی	۰/۲۱**	-.۰/۴۸**	-.۰/۵۶**	-.۰/۳۶**	-.۰/۴۹**
پرخاشگری	۰/۳۶**	-.۰/۲۸**	-.۰/۳۴**	-.۰/۳۵**	-.۰/۳۱**

** P < ۰/۰۱

جدول ۳. ضرایب همبستگی پیرسون طرح‌واره‌های ناکارآمد اولیه با راهبردهای تنظیم هیجان (مثبت و منفی) و پرخاشگری

متغیرها	محرومیت هیجانی	وابستگی	اطاعت	بازداری هیجانی	استحقاق	رهاشده‌گی	بی‌اعتمادی	انزوای اجتماعی	شرم	شکست	آسیب‌پذیری	خویشتن تحول نیافته	از خودگذشتگی	معیارهای سرسختانه	خویشتن‌داری
محرومیت هیجانی	۱														
وابستگی	۰/۳۸**	۱													
اطاعت	۰/۲۹**	۰/۳۱**	۱												
بازداری هیجانی	۰/۴۲**	۰/۲۷**	۰/۳۶**	۱											
استحقاق	۰/۲۸**	۰/۳۲**	۰/۲۸**	۰/۳۱**	۱										
رهاشده‌گی	۰/۳۲**	۰/۲۹**	۰/۳۴**	۰/۴۲**	۰/۵۸**	۱									
بی‌اعتمادی	۰/۶۲**	۰/۲۸**	۰/۴۶**	۰/۲۷**	۰/۳۶**	۰/۴۴**	۱								
انزوای اجتماعی	۰/۵۱**	۰/۲۸**	۰/۲۸**	۰/۲۸**	۰/۲۸**	۰/۲۸**	۰/۲۸**	۱							
شرم	۰/۴۸**	۰/۲۵**	۰/۳۱**	۰/۲۴**	۰/۳۹**	۰/۴۴**	۰/۳۶**	۰/۲۶**	۱						
شکست	۰/۳۹**	۰/۲۰**	۰/۴۰**	۰/۴۹**	۰/۲۱**	۰/۵۱**	۰/۴۷**	۰/۱۹**	۰/۳۱**	۱					
آسیب‌پذیری	۰/۴۰**	۰/۲۹**	۰/۳۶**	۰/۴۷**	۰/۳۵**	۰/۴۹**	۰/۲۴**	۰/۲۳**	۰/۳۸**	۰/۴۳**	۱				
خویشتن تحول نیافته	۰/۳۸**	۰/۲۸**	۰/۳۷**	۰/۲۹**	۰/۴۴**	۰/۳۴**	۰/۳۹**	۰/۲۷**	۰/۲۲**	۰/۳۶**	۰/۲۵**	۱			
از خودگذشتگی	۰/۲۵**	۰/۴۳**	۰/۳۲**	۰/۳۲**	۰/۲۸**	۰/۳۸**	۰/۴۱**	۰/۳۲**	۰/۳۹**	۰/۳۵**	۰/۳۰**	۰/۵۳**	۱		
معیارهای سرسختانه	۰/۳۲**	۰/۴۲**	۰/۲۳**	۰/۳۱**	۰/۳۵**	۰/۳۶**	۰/۲۹**	۰/۴۱**	۰/۲۴**	۰/۳۳**	۰/۲۹**	۰/۳۹**	۰/۲۸**	۱	
خویشتن‌داری	۰/۴۳**	۰/۳۹**	۰/۳۵**	۰/۴۶**	۰/۳۸**	۰/۲۲**	۰/۶۲**	۰/۵۳**	۰/۴۵**	۰/۲۸**	۰/۳۶**	۰/۳۶**	۰/۴۸**	۰/۳۶**	۱
تنظیم‌شناختی مثبت	-۰/۲۷**	-۰/۳۲**	-۰/۲۶**	-۰/۲۹**	-۰/۳۵**	-۰/۲۳**	-۰/۳۲**	-۰/۱۸**	-۰/۲۹**	-۰/۲۷**	-۰/۲۵**	-۰/۲۲**	-۰/۲۴**	-۰/۲۰**	-۰/۱۹**
تنظیم‌شناختی منفی	۰/۳۹**	۰/۳۶**	۰/۳۶**	۰/۴۲**	۰/۳۹**	۰/۲۳**	۰/۱۸**	۰/۲۵**	۰/۳۷**	۰/۲۱**	۰/۳۳**	۰/۱۹**	۰/۲۶**	۰/۳۱**	۰/۲۶**
پرخاشگری	۰/۳۲**	۰/۲۸**	۰/۳۹**	۰/۲۷**	۰/۳۴**	۰/۴۲**	۰/۳۶**	۰/۲۹**	۰/۳۴**	۰/۵۴**	۰/۵۲**	۰/۲۷**	۰/۲۹**	۰/۳۰**	۰/۴۹**

شخصیت و طرح‌واره‌های ناکارآمد اولیه با نقش میانجی راهبردهای تنظیم هیجان (مثبت و منفی) از روش معادلات ساختاری و تحلیل مسیر استفاده شد. از آنجا که شاخص‌های برازش مدل اولیه از مقادیر مطلوب برخوردار نبودند؛ لذا با حذف مسیرهای پیشنهادی غیرمعنادار و همچنین با انجام اصلاحات پیشنهادی AMOS، مدل به برازش مطلوب رسید. در این راستا، متغیرهای روان رنجوری، وابستگی، خویشتن تحول نیافته، اطاعت، معیارهای سرسختانه و خویشتن‌داری از مدل کنار گذاشته

مطابق نتایج جدول ۲ و ۳، ضریب همبستگی بین ویژگی‌های شخصیت و راهبردهای تنظیم‌شناختی (مثبت و منفی) معنادار است ($p < 0/01$). همچنین، بین طرح‌واره‌های ناکارآمد اولیه و راهبردهای تنظیم‌شناختی (مثبت و منفی) رابطه معناداری وجود دارد ($p < 0/01$). به‌علاوه، تمامی متغیرهای پژوهش با متغیر پرخاشگری همبستگی معنادار دارند ($p < 0/01$)؛ از این‌رو امکان بررسی مدل فراهم است و نیاز به حذف هیچ متغیری از معادله تحلیل مسیر نیست. در ادامه، به منظور بررسی رابطه بین ویژگی‌های

مسیرهای غیرمعنادار و اصلاح مدل است.

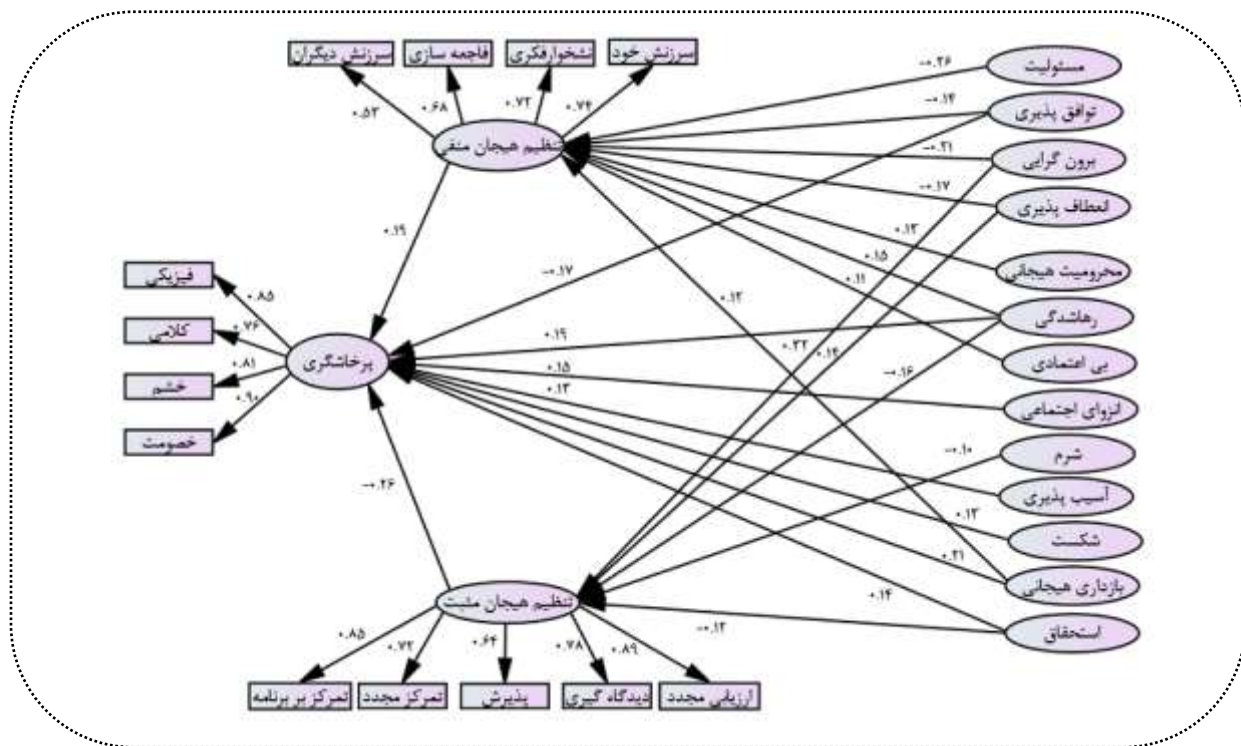
در ادامه، به منظور بررسی روابط بین متغیرهای، نتایج حاصل از تحلیل مسیر مدل اصلاح شده پژوهش، در شکل ۲ و جدول ۵ ارائه شده است.

شد. جدول ۴، شاخص‌های برازش مدل قبل از اصلاح و بعد از اصلاح را نشان می‌دهد.

طبق نتایج جدول ۴، شاخص‌های برازش مدل اولیه (قبل از اصلاح) دارای مقادیر مطلوب نیست؛ اما شاخص‌های بعد از اصلاح، حاکی از برازش مطلوب مدل با حذف

جدول ۴. شاخص‌های برازش مدل

نام آزمون	توضیحات	مقادیر قابل قبول	مقادیر به دست آمده	
			قبل از اصلاح مدل	بعد از اصلاح مدل
	کای اسکورنسبی	۳ < خوب ۵ < قابل قبول	۶۱۶۸	۱/۹۷
SRMR	ریشه میانگین مجذور باقیمانده ها	< ۰/۰۸	۶/۱۱	۰/۰۵
GFI	شاخص نیکویی برازش	> ۰/۹	۰/۶۴	۰/۹۴
AGFI	شاخص نیکویی برازش اصلاح شده	> ۰/۹	۰/۵۶	۰/۹۸
NFI	شاخص برازش نرم‌دار	> ۰/۹	۰/۷۳	۰/۹۷
RFI	شاخص برازش نسبی	> ۰/۹	۰/۶۶	۰/۹۵
IFI	شاخص برازش نموی	> ۰/۹	۰/۶۱	۰/۹۱
TLI	شاخص Tucker – Lewis	> ۰/۹	۰/۶۱	۰/۹۳
CFI	شاخص برازش مقایسه‌ای	> ۰/۹	۰/۷۵	۰/۹۰
RMSEA	ریشه میانگین توان دوم خطای تقریب	۰/۰۸ < خوب ۰/۱ > ضعیف	۰/۱۳	۰/۰۶

شکل ۲: ضرایب استاندارد مدل اصلاح شده پژوهش

جدول ۵. ضرایب مسیرهای موجود در مدل

اثر کل		اثر غیرمستقیم		اثر مستقیم		مسیر
P	B	P	B	P	B	
<۰/۰۱	-۰/۲۶	-	-	<۰/۰۱	-۰/۲۶	مسئولیت‌پذیری بر راهبردهای تنظیم هیجانی منفی
<۰/۰۵	-۰/۱۴	-	-	<۰/۰۵	-۰/۱۴	توافق‌پذیری بر راهبردهای تنظیم هیجانی منفی
<۰/۰۱	-۰/۲۱	-	-	<۰/۰۱	-۰/۲۱	برون‌گرایی بر راهبردهای تنظیم هیجانی منفی
<۰/۰۱	-۰/۱۷	-	-	<۰/۰۱	-۰/۱۷	انعطاف‌پذیری بر راهبردهای تنظیم هیجانی منفی
<۰/۰۵	۰/۱۳	-	-	<۰/۰۵	۰/۱۳	محرومیت هیجانی بر راهبردهای تنظیم هیجانی منفی
<۰/۰۵	۰/۱۵	-	-	<۰/۰۵	۰/۱۵	رهاشده‌گی بر راهبردهای تنظیم هیجانی منفی
<۰/۰۵	۰/۱۱	-	-	<۰/۰۵	۰/۱۱	بی‌اعتمادی بر راهبردهای تنظیم هیجانی منفی
<۰/۰۵	۰/۱۲	-	-	<۰/۰۵	۰/۱۲	بازداری هیجانی بر راهبردهای تنظیم هیجانی منفی
<۰/۰۱	۰/۳۲	-	-	<۰/۰۱	۰/۳۲	برون‌گرایی بر راهبردهای تنظیم هیجانی مثبت
<۰/۰۵	۰/۱۴	-	-	<۰/۰۵	۰/۱۴	انعطاف‌پذیری بر راهبردهای تنظیم هیجانی مثبت
<۰/۰۱	-۰/۱۶	-	-	<۰/۰۱	-۰/۱۶	رهاشده‌گی بر راهبردهای تنظیم هیجانی مثبت
<۰/۰۵	-۰/۱۰	-	-	<۰/۰۵	-۰/۱۰	شرم بر راهبردهای تنظیم هیجانی مثبت
<۰/۰۵	-۰/۱۲	-	-	<۰/۰۵	-۰/۱۲	استحقاق بر راهبردهای تنظیم هیجانی مثبت
<۰/۰۱	-۰/۱۷	-	-	<۰/۰۱	-۰/۱۷	توافق‌پذیری بر پرخاشگری
<۰/۰۱	۰/۱۹	-	-	<۰/۰۱	۰/۱۹	رهاشده‌گی بر پرخاشگری
<۰/۰۵	۰/۱۵	-	-	<۰/۰۵	۰/۱۵	انزوای اجتماعی بر پرخاشگری
<۰/۰۵	۰/۱۳	-	-	<۰/۰۵	۰/۱۳	آسیب‌پذیری بر پرخاشگری
<۰/۰۵	۰/۱۳	-	-	<۰/۰۵	۰/۱۳	شکست بر پرخاشگری
<۰/۰۱	۰/۲۱	-	-	<۰/۰۱	۰/۲۱	بازداری هیجانی بر پرخاشگری
<۰/۰۵	۰/۱۴	-	-	<۰/۰۵	۰/۱۴	استحقاق بر پرخاشگری
<۰/۰۱	۰/۱۹	-	-	<۰/۰۱	۰/۱۹	راهبردهای تنظیم هیجانی منفی بر پرخاشگری
<۰/۰۱	-۰/۲۶	-	-	<۰/۰۱	-۰/۲۶	راهبردهای تنظیم هیجانی مثبت بر پرخاشگری
<۰/۰۱	-۰/۱۹	<۰/۰۱	-۰/۱۱	۰/۰۸	-۰/۰۸	مسئولیت‌پذیری بر پرخاشگری با واسطه‌گری راهبردهای تنظیم هیجانی منفی
<۰/۰۱	-۰/۱۶	<۰/۰۱	-۰/۰۹	<۰/۰۱	-۰/۱۷	توافق‌پذیری بر پرخاشگری با واسطه‌گری راهبردهای تنظیم هیجانی منفی
<۰/۰۱	-۰/۱۹	<۰/۰۱	-۰/۱۲	۰/۱۰	-۰/۰۷	برون‌گرایی بر پرخاشگری با واسطه‌گری راهبردهای تنظیم هیجانی منفی
۰/۱۴	-۰/۰۲	<۰/۰۱	-۰/۱۰	۰/۰۹	۰/۰۸	انعطاف‌پذیری بر پرخاشگری با واسطه‌گری راهبردهای تنظیم هیجانی منفی
<۰/۰۵	۰/۱۰	<۰/۰۱	۰/۰۵	۰/۱۳	۰/۰۵	محرومیت هیجانی بر پرخاشگری با واسطه‌گری راهبردهای تنظیم هیجانی منفی
<۰/۰۱	۰/۲۶	<۰/۰۱	۰/۰۷	<۰/۰۱	۰/۱۹	رهاشده‌گی بر پرخاشگری با واسطه‌گری راهبردهای تنظیم هیجانی منفی
<۰/۰۵	۰/۱۱	<۰/۰۵	۰/۰۴	۰/۱۰	۰/۰۷	بی‌اعتمادی بر پرخاشگری با واسطه‌گری راهبردهای تنظیم هیجانی منفی
<۰/۰۱	۰/۲۳	<۰/۰۵	۰/۰۲	<۰/۰۱	۰/۲۱	بازداری هیجانی بر پرخاشگری با واسطه‌گری راهبردهای تنظیم هیجانی منفی
<۰/۰۱	-۰/۱۶	<۰/۰۱	-۰/۰۹	۰/۱۰	-۰/۰۷	برون‌گرایی بر پرخاشگری با واسطه‌گری راهبردهای تنظیم هیجانی مثبت
۰/۱۱	۰/۰۳	<۰/۰۱	-۰/۰۵	۰/۰۹	۰/۰۸	انعطاف‌پذیری بر پرخاشگری با واسطه‌گری راهبردهای تنظیم هیجانی مثبت
<۰/۰۵	۰/۱۴	<۰/۰۱	-۰/۰۵	<۰/۰۱	۰/۱۹	رهاشده‌گی بر پرخاشگری با واسطه‌گری راهبردهای تنظیم هیجانی مثبت
۰/۰۸	۰/۰۵	<۰/۰۵	-۰/۰۲	۰/۱۰	۰/۰۷	شرم بر پرخاشگری با واسطه‌گری راهبردهای تنظیم هیجانی مثبت
<۰/۰۵	۰/۱۱	<۰/۰۵	-۰/۰۳	<۰/۰۵	۰/۱۴	استحقاق بر پرخاشگری با واسطه‌گری راهبردهای تنظیم هیجانی مثبت

پردازش شناختی فرد اثر بگذارند. وجود طرح‌واره‌های ناکارآمد اولیه زمینه‌سوی سوگیری در تفسیر فرد از رویدادها را فراهم می‌آورند و این سوگیری‌ها خود را به صورت نگرش‌های تحریف شده، گمانه‌های نادرست، اهداف و چشم‌داشت‌های غیرواقع‌بینانه نشان می‌دهند از جمله، باعث بروز پرخاشگری در افراد می‌شوند. بدین ترتیب در مواجهه با یک موقعیت برانگیزاننده، طرح‌واره‌های ناکارآمد فرد فعال و با تحریف در فرآیندهای روان‌شناختی، زمینه‌ساز انواع مشکلات روان‌شناختی همچون پرخاشگری می‌شوند. طرح‌واره‌های ناکارآمد اولیه با داشتن مؤلفه‌های شناختی، عاطفی و رفتاری، منجر به تشکیل باورهای غیرمنطقی می‌شوند و به فرد در توضیح تجارب خود کمک می‌کنند. با فعال شدن طرح‌واره‌ها و انتشار سطوحی از هیجان، اشکال مختلفی از آشفتگی‌های روان‌شناختی نظیر پرخاشگری، افسردگی، اضطراب، تعارضات بین فردی و مانند آن به صورت مستقیم یا غیرمستقیم ایجاد می‌شوند [۴۴]. افراد دارای طرح‌واره‌های بریدگی و طرد، انتظار ندارند که نیازهای امنیت، ثبات، محبت، همدلی، در میان گذاشتن احساس‌ها، پذیرش و احترامشان به شیوه‌ای قابل پیش‌بینی ارضاء شود. در حوزه طرح‌واره‌های خودگردانی و عملکرد مختل انتظارهای فرد از خود و محیط با توانایی‌های محسوس او برای جدایی، بقا و عملکرد مستقل یا انجام موفقیت‌آمیز کارها تداخل می‌کند.

علاوه بر آن نتایج نشان داد ۴ بعد محرومیت هیجانی، رهاشدگی، بی‌اعتمادی و بازداری هیجانی از ابعاد طرح‌واره‌های ناکارآمد دارای قدرت پیش‌بینی معناداری برای راهبردهای ناسازگارانه تنظیم هیجانی هستند. این یافته نیز با نتایج حاصل از یافته‌های تحقیقات قبلی همسو است [۲۹، ۳۰، ۳۱] و در تبیین این نتایج می‌توان گفت طرح‌واره‌های ناسازگار اولیه به دلیل اینکه سبب اسنادهای غیرمنطقی و تعمیم‌های افراطی و فاجعه‌آمیز می‌گردد، باعث می‌شود فرد در موقعیت‌های هیجانی نتواند به صورت کارآمد با هیجانات خود مواجه شود و این موضوع، زمینه را برای بدعملکردی تنظیم هیجانی فراهم می‌کند [۴۵]. افراد دارای طرح‌واره محرومیت هیجانی به علت ارضاء نشدن نیازهای عاطفی، همواره احساس بی‌پناهی و بی‌توجهی از سوی دیگران می‌کنند و گاهی هیچ میزانی از محبت و توجه برایشان ارضاءکننده نیست. مهرطلبی و توقع بالا از دیگران، تا حدود

طبق نتایج مندرج در شکل ۲ و جدول ۵، از بین ابعاد ویژگی‌های شخصیتی، مسئولیت‌پذیری، توافق‌پذیری، برون‌گرایی و انعطاف‌پذیری اثر منفی و معناداری بر راهبردهای ناسازگارانه تنظیم‌شناختی هیجان (راهبردهای تنظیم هیجانی منفی) داشتند. همچنین، طرح‌واره‌های محرومیت هیجانی، رهاشدگی، بی‌اعتمادی و بازداری هیجانی به طور مثبت و معناداری بر راهبردهای ناسازگارانه تنظیم هیجانی اثرگذار بودند. از سوی دیگر، برون‌گرایی و انعطاف‌پذیری تأثیر مثبت و رهاشدگی، شرم و استحقاق تأثیر منفی بر راهبردهای سازگارانه (راهبردهای تنظیم هیجانی مثبت) داشتند. به علاوه، از بین ویژگی‌های شخصیتی، توافق‌پذیری اثر منفی و معنادار و از بین طرح‌واره‌های ناکارآمد اولیه، طرح‌واره‌های رهاشدگی، انزوای اجتماعی، آسیب‌پذیری، شکست، بازداری هیجانی و استحقاق تأثیر مثبت و معناداری بر پرخاشگری داشتند. در نهایت، مسئولیت‌پذیری، توافق‌پذیری، برون‌گرایی، انعطاف‌پذیری، محرومیت هیجانی، رهاشدگی، بی‌اعتمادی، شرم، بازداری هیجانی و استحقاق توانستند از طریق راهبردهای تنظیم هیجان تأثیر غیرمستقیم بر پرخاشگری داشته باشند. بقیه متغیرها تأثیر معناداری نداشتند. راهبردهای سازگارانه تنظیم هیجان نیز اثر منفی و راهبردهای ناسازگارانه تنظیم هیجان اثر مثبت و معناداری بر پرخاشگری داشتند. این نتایج نقش میانجی راهبردهای شناختی تنظیم هیجان در رابطه بین طرح‌واره‌های ناکارآمد اولیه و ویژگی‌های شخصیتی با پرخاشگری را تأیید می‌نماید.

بحث و نتیجه‌گیری

پژوهش حاضر به بررسی نقش واسطه‌ای راهبردهای تنظیم‌شناختی هیجان در رابطه بین طرح‌واره‌های ناکارآمد اولیه و ویژگی‌های شخصیتی با پرخاشگری نوجوانان پرداخت. نتایج حاصل از پژوهش نشان داد، بین طرح‌واره‌های رهاشدگی، انزوای اجتماعی، آسیب‌پذیری شکست، بازداری هیجانی و استحقاق با پرخاشگری در نوجوانان رابطه مستقیم و معناداری وجود دارد. این نتایج همسو با نتایج پژوهش‌های دیگر است [۱۵، ۱۹، ۲۰، ۲۱، ۲۲]. در تبیین این یافته می‌توان گفت: زمانی که طرح‌واره‌ها فعال می‌شوند، می‌توانند بر ادراک واقعیت و

محیط استفاده می‌کند. در واقع، طرح‌واره‌های ناسازگار اولیه از عوامل مؤثر در تجربه مشکلات هیجانی افراد است و به اعتقاد یانگ و همکاران، برجسته بودن طرح‌واره‌های ناسازگار اولیه، بی‌نظمی هیجان را افزایش می‌دهد [۴۷]. از این جهت به نظر می‌رسد که آسیب‌شناسی آشفتگی در تنظیم هیجانات تا حد زیادی می‌تواند با حوزه‌های طرح‌واره‌های ناکارآمد اولیه تبیین گردد. زمانی که فرد با شرایط دشواری رو به رو می‌شود، تنظیم هیجانات عامل بسیار مهمی در مدیریت موقعیت و تصمیم‌گیری درست است. در صورتی که طرح‌واره‌های ناسازگار ضعیف باشند و یا وجود نداشته باشند، احتمال بیشتری دارد که فرد از شیوه‌های مدیریت هیجانی سازگارانه‌تر مثل ارزیابی مجدد شناختی، تغییر توجه، به تأخیر انداختن واکنش، بروز کنترل شده خشم، پذیرش و جهت‌گیری مجدد برنامه‌ریزی استفاده کند [۶۴]؛ اما در صورتی که طرح‌واره‌های ناکارآمد در فرد قوی باشند، می‌توانند با فعال کردن سبک اجتناب، موجب بروز پرخاشگری به عنوان شیوه‌ای برای حل مسئله و کنار آمدن با موقعیت شوند. به عبارت دیگر، نقص در تنظیم هیجان که ریشه در نگرش‌های ناکارآمد ناشی از طرح‌واره‌های ناکارآمد دارند، باعث می‌شود که فرد در موقعیت‌های اجتماعی، قادر به کنار آمدن موفقیت‌آمیز با هیجانات ایجاد شده نباشد [۴۸] و نشانه‌های پرخاشگری را بروز دهد. در نتیجه، نقص در تنظیم هیجان که ریشه در نگرش‌های ناکارآمد ناشی از طرح‌واره‌های ناکارآمد فرد دارد، باعث می‌شود که فرد در موقعیت‌های اجتماعی، قادر به کنار آمدن موفقیت‌آمیز با هیجانات ایجاد شده نباشد، برای مثال؛ افراد با طرح‌واره‌های حوزه بریدگی و طرد، بسیار حساسند و هیجانات را بالاتر تجربه می‌کنند و از راهبردهای منفی تنظیم هیجان، برای تنظیم هیجاناتشان استفاده می‌کنند و همین امر، امکان دست زدن به رفتارهای پرخاشگرانه را در موقعیت‌هایی که امکان به کارگیری این راهبردهای ناسازگارانه تنظیم هیجان وجود دارد افزایش می‌دهد و افراد دارای طرح‌واره استحقاق، به دلیل توقع بسیار بالا و انتظار احترام مضاعفی که از دیگران دارند، تصور می‌کنند دیگران باید طبق خواسته‌هایشان عمل کنند و این را حتی وظیفه دیگران قلمداد می‌کنند. به دلیل توقعات بالا، در تعارضات و چالش‌های میان فردی نیز، انتظار دارند خواسته آنها عملی شود و دیگران کوتاه بیایند و در صورت برآورده نشدن

زیادی، کنترل صحیح و مدیریت مناسب هیجان‌ها و حفظ خونسردی را برای این افراد مشکل می‌کند و احتمال استفاده از راهبردهای ناسازگار هیجانی را افزایش می‌دهد. از طرفی، طرح‌واره‌های بازداری هیجانی با محدودیت در ابراز هیجانات همراه است و افراد دارای این طرح‌واره، سعی در کنترل هیجانات مثبت یا منفی خود دارند و به علت ترس از شرم یا پیامدهایی نظیر رهاشدگی و یا تنبیه به هیجانات خود اجازه بروز نمی‌دهند و این اقدام به طور معمول با عدم به کارگیری هیجانات سازگارانه و استفاده از راهبردهای ناسازگارتر همراه است.

یافته‌های تحقیق نشان داد، طرح‌واره‌های ناکارآمد اولیه از طریق راهبردهای شناختی تنظیم هیجان با پرخاشگری رابطه دارند و طرح‌واره‌های محرومیت هیجانی، رهاشدگی، بی‌اعتمادی، شرم، بازداری هیجانی و استحقاق توانستند تأثیر غیرمستقیم بر پرخاشگری داشته باشند. این نتایج را می‌توان از جهاتی با یافته‌های حاصل از پژوهش‌های دیگر [۳۲، ۲۰، ۳۳] که به بررسی نقش واسطه‌ای راهبردهای تنظیم هیجان در رابطه بین ابعاد طرح‌واره‌های ناکارآمد اولیه و سایر رفتارهای تکانشی و منفی پرداخته‌اند، همسو دانست. در تبیین این نتایج می‌توان گفت: آشفتگی هیجانی و استفاده از راهبردهای ناسازگارانه تنظیم هیجان باعث می‌شود که فرد نسبت به خود و دیگران احساس ناخوشایندی تجربه کند و از شیوه‌های تنظیم هیجانی ناسازگارانه در برخورد با شرایط دشوار و استرس‌زا استفاده کند. آشفتگی در تنظیم هیجانات سبب رفتارهای تکانه‌ای، دشواری در پیگیری رفتارهای هدفمند و دسترسی محدود به راهبردهای تنظیم رفتار و هیجان منطقی و هدفمند می‌شود. از این رو، افرادی که آشفتگی هیجانی دارند، زمانی که با شرایط دشوار مواجه می‌شوند به جای استفاده از شیوه‌های راه حل محور و هیجان محور سازنده برای کنار آمدن و حل مسئله، از شیوه‌های مدیریت هیجانی ناسازگارانه‌تر مثل سرزنش خود و سرزنش دیگران، نشخوار فکری و فاجعه‌آمیز پنداری استفاده می‌کنند [۴۶]. این شیوه‌های تنظیم هیجان می‌تواند منجر به پرخاشگری شوند. از سوی دیگر، طرح‌واره‌های ناکارآمد اولیه زمینه‌ای هیجانی دارند. نیازهای افراطی افراد و ارضاء نشدن یا ارضای آن‌ها منجر به شکل‌گیری طرح‌واره می‌شود. با فعال شدن طرح‌واره، فرد از شیوه‌های تنظیم هیجانی ناسازگارانه برای

مثبت با راهبردهای سازگارانه تنظیم‌شناختی هیجان دارند. این نتایج همسو با یافته‌های برخی از تحقیقات بود [۲۸ و ۳۵]. در تبیین این نتایج می‌توان گفت، نوع راهبردهای تنظیم هیجان توسط یک فرد و اثربخشی نظم جویانه آنها، وابسته به خصوصیات روانی، جسمانی و شخصیتی فرد است. به عبارت دیگر، ممکن است نوع و اثربخشی راهبردهای تنظیم هیجان بر اساس انتخاب فردی، خصوصیات شخصیتی و موقعیت‌های هیجانی متفاوت باشد. ویژگی‌های شخصیتی افراد باعث می‌شود، به طور ثابتی از راهبردهای تنظیم هیجانی و مقابله‌ای مشخصی بیشتر از راهبردهای دیگر استفاده کنند [۴۷]. همان‌گونه که اشاره گردید وجود برخی ویژگی‌ها نظیر گشودگی نسبت به تجارب جدید، انعطاف و سازش، پذیرا بودن، کنجکاو و متعهدبودن در ابعاد شخصیتی فوق، زمینه را برای کاهش احتمال به کارگیری هیجانات منفی و تعدیل این نوع هیجانات فراهم می‌آورد و علاوه بر آن، چالش‌پذیری و پذیرش عقاید متضاد در افراد برون‌گرا و انعطاف‌پذیر، با احتمال بالاتر به کارگیری هیجانات مثبت همراه خواهد بود. به عنوان مثال، افراد توافق‌پذیر با ویژگی‌هایی مانند نوع دوستی، همدلی، فروتنی و همراهی، بیشتر احتمال دارد که سختی‌ها، مصائب و ناملایمات را تحمل کنند؛ در نتیجه این‌گونه افراد سعی می‌کنند به تجارب ناخوشایند و مشکلات خویش معنی مثبتی دهند (راهبرد ارزیابی مجدد مثبت)، ناملایمات را بپذیرند (راهبرد پذیرش) و برای مدیریت تجارب منفی خود برنامه‌ریزی نمایند (راهبرد تمرکز مجدد بر برنامه‌ریزی و بالعکس [۴۹]). برون‌گرایان نیز از راهبردهای تنظیم هیجانی سازگارانه بیشتر و راهبردهای ناسازگارانه کمتر استفاده می‌نمایند. این افراد در موقعیت‌ها و چالش‌های اجتماعی و میان فردی خوش‌بین و در کلام و رفتار نیز خوش‌مشرب و مهربان هستند. در بین ویژگی‌های شخصیتی، برون‌گرایی با استفاده از سرکوب، همبستگی منفی دارد [۵۰]. این ویژگی‌ها به آنان کمک می‌کند تا در برخورد با تعارضات میان فردی از راهبردهای مثبت برای کنار آمدن فرد با وضعیت تنش‌زا و اتفاقات ناگوار استفاده کنند. درواقع، برون‌گرایی احتمال به کار بستن راهبردهای سازگارانه همچون پذیرش و ارزیابی مجدد موقعیت را که از طریق آنها، هیجان‌های خود را به صورت هوشیارانه تعدیل می‌کنند، افزایش می‌دهد، تا بتوانند به صورت مناسبی به

انتظاراتشان، قادر نیستند افکار و احساسات منفی خود را مدیریت نمایند و به راهبردهای ناسازگارانه تنظیم هیجانات روی می‌آورند. در واقع، از راهبردهای ناسازگارانه برای رسیدن به خواسته‌های خویش استفاده می‌کنند تا دیگران را مجاب و وادار به پذیرش خواسته خود کنند. این افراد با سرزنش و تحقیر دیگران و یا با تفکر نشخواری، خشم خود را بالا برده و آماده هر گونه اقدام تمانشی و هیجانی هستند. در این وضعیت که افراد هم به لحاظ هیجانی لبریز از خشم و هیجانات منفی هستند و هم به لحاظ شناختی سرشار از افکار خودخواهانه و منفی هستند، احتمال بروز رفتارهای پرخاشگرانه به صورت رفتاری یا کلامی افزایش می‌یابد و به جای استفاده از اقدامات منطقی، اقدام به رفتارهای تکانشی و پرخاشگرانه می‌کنند.

نتایج پژوهش همچنین، ارتباط منفی مستقیم بین توافق‌پذیری و پرخاشگری را نیز همسو با نتایج تحقیقات دیگر [۸، ۹، ۱۰، ۱۲، ۱۳] تأیید نمود. در تبیین این نتیجه می‌توان گفت، ویژگی‌های شخصیتی الگوی نسبتاً پایداری از احساسات، نگرش‌ها و رفتارهای معمولی یک فرد را تشکیل می‌دهند و به عنوان متغیرهای کلیدی پیش‌بینی‌کننده پرخاشگری در نظر گرفته می‌شوند. در واقع، ویژگی‌های شخصیتی افراد، در واکنش آنها به امور از جمله فشار و استرس زندگی تأثیرگذار بوده و باعث می‌شود افراد با توجه به ویژگی‌های شخصیتی خود رفتارهای پرخاشگرانه یا سازگارانه نشان دهند و بسته به این ویژگی‌های شخصیتی پرخاشگری افراد کاهش یا افزایش می‌یابد. ویژگی توافق‌پذیری با مهربانی، اعتماد، سازش با دیگران، نوع دوستی و تمایل به همدلی و کمک به دیگران مشخص می‌شود و در مقایسه با سایر افراد، معمولاً سطوح پایین‌تری از خصومت و تحریک‌پذیری دارند و به جای درگیری در زمان بروز تعارضات بین فردی، حتی در موقعیت‌های تحریک‌آمیز از واکنش‌های تهاجمی اجتناب می‌کنند [۱۰]. وجود این مشخصه در افراد، باعث توافق و سازش در موقعیت‌های برانگیزاننده می‌گردد و رفتار پرخاشگرانه را به حداقل می‌رساند.

نتایج همچنین بیانگر این بود، از بین ابعاد ویژگی‌های شخصیتی، مسئولیت‌پذیری، توافق‌پذیری، برون‌گرایی و انعطاف‌پذیری، رابطه منفی با راهبردهای ناسازگارانه تنظیم‌شناختی هیجان و برون‌گرایی و انعطاف‌پذیری رابطه

تقاضاهای محیطی متنوع پاسخ دهند.

علاوه بر یافته‌های فوق، نتایج بیانگر نقش واسطه‌ای راهبردهای شناختی تنظیم هیجان در رابطه بین ویژگی‌های شخصیتی مسئولیت‌پذیری، توافق‌پذیری، برون‌گرایی، انعطاف‌پذیری با پرخاشگری بود. می‌توان تا حدودی این نتایج را با یافته‌های حاصل از پژوهش‌های [۳۴] و [۲۸] که نقش واسطه‌ای راهبردهای تنظیم هیجان را در رابطه بین ابعاد ویژگی‌های شخصیتی و سایر رفتارهای تکانشی و منفی نشان داده‌اند، قابل مقایسه دانست. در تبیین این یافته هم می‌توان ادعان داشت؛ افرادی که از راهبردهای سازگاران تنظیم هیجان بیشتر استفاده می‌کنند، هیجانان و احساسات خود را در هنگام مواجهه با چالش‌های زندگی بهتر تنظیم نموده و در نتیجه به کارگیری حل مسئله سازگاران در برخورد با موقعیت آشفته‌ساز، موفقیت‌های بیشتری یافته و در این افراد کمتر شاهد رفتارهای مخرب از جمله پرخاشگری هستیم؛ در مقابل، استفاده از راهبردهای منفی تنظیم هیجان، باعث وقوع مشکلاتی در بازداری تکانه‌های پرخاشگری و دسترسی محدود به راهبردهای مناسب تنظیم هیجان می‌شود و در نتیجه دسترسی محدود به راهبردهای مؤثر تنظیم‌شناختی هیجان، فرد برای خاتمه دادن به حالت عاطفی منفی به رفتارهای پرخاشگرانه دست می‌زند [۵۱]. از سوی دیگر، تفاوت‌های فردی و ویژگی‌های شخصیتی افراد، منجر به واکنش‌های متفاوت در پاسخ به شرایط تنش‌زا و ناخوشایند خواهد شد. به عنوان مثال، برون‌گرایان بیشتر از راهبردهای تنظیم هیجانی سازگاران و کمتر از راهبردهای ناسازگاران بهره می‌گیرند و انعطاف‌پذیری نیز با استفاده بیشتر از راهبردهای تنظیم هیجانی سازگاران و استفاده کمتر از راهبردهای ناسازگاران همراه است [۲۸]. ویژگی برون‌گرایی افراد را قادر می‌سازد در برخورد با تعارضات میان فردی، بیشتر از راهبردهای سازگاران و مثبت برای کنار آمدن با وضعیت تنش‌زا و اتفاقات ناگوار استفاده کنند. درواقع، برون‌گرایی احتمال به کارگیری راهبردهای سازگاران را افزایش می‌دهد و همین امر به آنها در تعدیل هیجانان و پاسخ بهتر و صحیح‌تر به وقایع محیطی کمک می‌کند. این راهبردهای سازگاران نیز به نوبه خود باعث می‌شوند فرد اقدام به رفتارهای منطقی و سازگاران کند و از رفتارهای تکانشی و پرخاشگرانه اجتناب ورزد. همچنین، افراد برون‌گرا به دلیل برخوردار بودن از

توانمندی‌های شخصیتی همچون جرئت‌مندی، در چالش‌های اجتماعی بر ابعاد مثبت تأکید کرده و به صورت قاطعانه عمل می‌کنند و از راهبردهای هیجانی منفی و در نتیجه رفتارهای هیجانی منفی بالاخص پرخاشگری اجتناب می‌کنند. از سوی دیگر، افراد برخوردار از ویژگی انعطاف‌پذیری، در مورد وقایع پیرامون کنجکاوند و تمایل به پذیرش عقاید جدید و ارزش‌های غیرمعارف دارند. این افراد همچنین عمیق‌تر و بیشتر از اشخاص انعطاف‌ناپذیر، هیجان‌های مثبت و منفی را تجربه می‌کند. این توانایی‌ها این احتمال را افزایش می‌دهد که در برخورد با چالش‌های میان فردی، با روی باز و گشوده و پذیرش بالا به موقعیت و رخداد بنگرند و قبل از هر گونه عمل و اقدام تکانشی، موقعیت را مجدد و به صورت دقیق مورد بررسی و ارزیابی قرار داده و برای اقدامی فکری برنامه‌ریزی کنند که همین امر باعث افزایش توانمندی فرد در بکارگیری راهبردهای سازگاران تنظیم هیجان می‌گردد. این توانایی‌ها منجر به تجربه‌ای جدید در خزانه رفتاری و روانی فرد و افزایش احتمال اقدامات فکری و منطقی و اجتناب از اقدامات هیجانی و پرخاشگرانه خواهد شد.

هرچند پژوهش حاضر نتایج جالب توجهی را در زمینه نقش واسطه‌گری راهبردهای شناختی تنظیم هیجان در رابطه بین ویژگی‌های شخصیتی و طرح‌واره‌های ناکارآمد اولیه با پرخاشگری در دانش‌آموزان نشان داد، اما در انجام این پژوهش محدودیت‌هایی وجود داشت که از آن جمله می‌توان به این موارد زیر اشاره کرد: ماهیت پژوهش حاضر از نوع همبستگی است و استنباط علی از نتایج آن باید با احتیاط صورت گیرد. شرکت‌کنندگان پژوهش صرفاً دانش‌آموزان مقطع متوسطه دوم بوده‌اند و در تعمیم به جمعیت‌های دیگر باید محتاط بود. همچنین، می‌توان از نتایج حاصل از پژوهش حاضر، پیشنهادات پژوهشی و کاربردی مطلوبی استخراج نمود. از جمله اینکه با توجه به نقش واسطه‌گری راهبردهای شناختی تنظیم هیجان در این پژوهش، پیشنهاد می‌گردد در پژوهش‌های آتی نقش واسطه‌ای سایر راهبردهای تنظیم هیجان از جمله راهبردهای رفتاری تنظیم هیجان نیز مورد بررسی قرار گیرد تا نگاهی جامع‌تر نسبت به راهبردهای تنظیم هیجان در بین متغیرهای شخصیتی با پرخاشگری به دست آید. از سوی دیگر، با توجه به اینکه پژوهش حاضر نشان داد،

- 7- Park S, Lee Y, Seong S, Chang S, Lee Y, Hahm B, Hong J. A cross sectional study about associations between personality characteristics and mental health service utilization in a Korean national community sample of adults with psychiatric disorders. *BMC Psychiatry*. 2017; 17(1).
<https://doi.org/10.1186/s12888-017-1322-2>
- 8- Dam V, Hjordt L, Da Cunha-Bang S, Sestoft D, Knudsen G, Stenbæk D. P. 2. 022 - Five-factor personality is associated with aggression and mental distress in violent offenders. *European Neuropsychopharmacology*. 2017; Volume 28: Supplement 1, S35-S36. <https://doi.org/10.1016/j.euroneuro.2017.12.061>
- 9- Cavalcanti J, Pimentel C. Personality and aggression: A contribution of the General Aggression Model. *Estudos de Psicologia (Campinas)*. 2016; 33(3): 443-451.
<https://psycnet.apa.org/doi/10.1590/1982-02752016000300008>
- 10-Quan F, Yang R, Xia L. The longitudinal relationships among agreeableness, anger rumination, and aggression: *Current Psychology*. 2021; 40: 9-20.
<https://doi.org/10.1007/s12144-020-01030-6>
- 11-Deville G, O'Donohue R, Brown K. Personality and frustration predict aggression and anger following violent media. *Psychology, Crime & Law*. 2021; 10(1): 1-10. <http://dx.doi.org/10.1080/1068316X.2021.1999949>
- 12-Hyatt CS, Zeichner A, Miller J. D. Laboratory aggression and personality traits: A meta-analytic review. *Psychology of Violence*. 2019; 9(6): 675-689. <https://psycnet.apa.org/doi/10.1037/vio0000236>
- 13-Hasan y, Eldous h. The Role of Personality Traits and Situational Factors as Determinants of Aggression. *Open psychology journal*. 2020; 13(10): 288-282.
<http://dx.doi.org/10.2174/1874350102013010282>
- 14-Pilkingtona P, Younana R, Bishop A. Early maladaptive schemas, suicidal ideation, and self-harm: A meta-analytic review, *Journal of Affective Disorders Reports* 3. 2021; Volume 3. <https://doi.org/10.1016/j.jadr.2020.100051>
- ویژگی‌های شخصیتی برون‌گرایی و انعطاف‌پذیری تأثیر منفی بر پرخاشگری دارند پیشنهاد می‌شود؛ مشاوران، روان‌شناسان و معلمان زمینه آموزش این مهارت‌ها را برای دانش‌آموزان فراهم آورند. همچنین، با توجه به تأثیر مثبت طرح‌واره‌های محرومیت هیجانی، رهاشدگی، بی‌اعتمادی، شرم، بازداری هیجانی و استحقاق بر پرخاشگری، پیشنهاد می‌گردد متولیان حوزه تعلیم و تربیت و مشاوران در زمینه آموزش مهارت‌های لازم و طرح‌واره درمانی جهت کاهش طرح‌واره‌ها اهتمام ورزند.
- منابع**
- 1- Isaksson J, Selinus EN Åslund C, Nilsson K. W. Physical activity in early adolescence predicts depressive symptoms 3 years later: A community-based study *Journal of Affective Disorders*. 2020; 277: 825-830. <https://doi.org/10.1016/j.jad.2020.09.008>
- ۲- لطفی سعیدآباد ش، بشرپور س. رفیعی‌راد زهره. نقش میانجی مطلوبیت اجتماعی در ارتباط بین ویژگی‌های شخصیتی و نگرش‌های ناکارآمد با رفتارهای پرخاشگرانه نوجوانان. *رویش روان‌شناسی*. ۱۴۰۱؛ ۱۱ (۴): ۷۵-۸۸.
<http://frooyesh.ir/article-1-3349-fa.html>
- 3- Sijtsema JJ, Lindenberg S. Peer influence in the development of adolescent antisocial behavior: Advances from dynamic social network studies. *Developmental Review*. 2018; 50: 140-154. <https://doi.org/10.1016/j.dr.2018.08.002>
- ۴- انصافداران ف، بساک‌نژاد س، ارشدی ن. اثربخشی برنامه آموزشی جایگزین پرخاشگری بر رفتارهای ضد اجتماعی و نشخوار خشم در دختران نوجوان شهر اهواز. *آموزش بهداشت و ارتقای سلامت*. ۱۳۹۸؛ ۷ (۳): ۳۰۶-۳۱۵.
<http://journal.ihepsa.ir/article-1-1104-fa.html>
- 5- Allen JJ, Anderson CA, Bushman B. General Aggression model. The international encyclopedia of media effects. 2017; 1-15.
<https://doi.org/10.1016/j.copsyc.2017.03.034>
- 6- Deason L6. D, Dahlen ER, Madson MB, Bullock-Yowell E. Five-factor model of personality, social anxiety, and relational aggression in college students, *Journal of College Student Development*. 2019; 60 (1): 110-114, 201. <https://doi.org/10.1353/csd.2019.0007>

- 23-Kokkinos CM, Algiovanoglou I, Voulgaridou A. Emotion Regulation and Relational Aggression in Adolescents: Parental Attachment as Moderator. *Journal of Child and Family Studies*. 2019. <https://doi.org/10.1007/s10826-019-01491-9>
- 24-Garofalo C, Neumann CS, Patrizia V. Psychopathy and aggression: The role of emotion dysregulation. *Journal of Interpersonal Violence*. 2021; 36(23-24): NP12640-NP12664. <https://doi.org/10.1177%2F0886260519900946>.
- 25-Richmond J, Tull M, Gratz KL. The roles of emotion regulation difficulties and impulsivity in the associations between borderline personality disorder symptoms and frequency of nonprescription sedative use and prescription sedative/opioid misuse. *Journal of Contextual Behavioral Science*. 2020; 16: 62-70 <https://dx.doi.org/10.1016%2Fj.jcbs.2020.03.002>
- 26-McLean CP, Zang Y, Gallagher T. Trauma-related cognitions and cognitive emotion regulation as mediators of PTSD change among treatment-seeking active-duty military Personnel with PTSD. *Behavior Therapy*. 2019. <https://doi.org/10.1016/j.beth.2019.03.006>
- 27-Dixon-Gordon KL, Conkey LC, Whalen DJ. Recent advances in understanding physical health problems in personality disorders. *Current Opinion in Psychology*. 2018; 21(3): 1-5. <https://doi.org/10.1016/j.copsyc.2017.08.036>
- 28-Barańczuk U. The five factor model of personality and emotion regulation: A meta-analysis. *Personality and Individual Differences*. 2019; 139: 217-227. <https://doi.org/10.1016/j.paid.2018.11.025>
- 29-Franklin RS, Gold mark J. Social anxiety disorders in Anxiety disorders and gender. Springer international publishing Switzerland 2015; 49-67. <https://doi.org/10.17759/cpse.2020090401>
- ۳۰-شعبانی‌خدیو ا، احمدیان ح. رابطه‌ی ارضاء نیازهای بنیادی روانی و اختلال تنظیم هیجانی با نقش میانجیگری طرح‌واره‌های ناسازگار اولیه در دانشجویان دانشگاه بوعلی سینا همدان. *دانش و پژوهش در روان‌شناسی کاربردی*. ۱۳۹۸؛ ۲۰(۱): ۱۰۱-۱۱۱. <https://doi.org/10.30486/jsrp.2019.663548>
- 15-Shorey R, Elmquist J, Anderson S, Stuart G. The relationship between early maladaptive schemas, depression, and generalized anxiety among adults seeking residential treatment for substance use disorders. *Journal of Psychoactive Drugs*. 2015; 47(3): 230-8. <https://dx.doi.org/10.1080%2F02791072.2015.1050133>
- 16-Taylor D, Harper S. Early maladaptive, social functioning and distress in psychosis: A preliminary investigation. *Clinical Psychologist*. (2017); 21(2): 135-142. <https://doi.org/10.1111/cp.12082>
- 17-Van Wijk-Herbrink M, Roelofs J, Broers, NJ, Rijkeboer MM, Arntz A, Bernstein DP. Validation of schema coping inventory and schema mode inventory in adolescents. *Journal of Personality Disorders*. Advance Online Publication. 2018; 32(2): 220-241. <https://doi.org/10.1111/cp.12082>
- ۱۸-حسین‌پور ص، باباپور خیرالدین جلیل. رابطه طرح‌واره‌های ناسازگار اولیه با پرخاشگری در نوجوانان، چهارمین کنفرانس ملی توسعه پایدار در علوم تربیتی و روانشناسی، مطالعات اجتماعی و فرهنگی. تهران: ۱۳۹۵. <https://civilica.com/doc/546899>
- ۱۹-صیدی‌نژاد ع، قدمی مریم، مرادپور بهروز. بررسی رابطه بین طرح‌واره‌های ناسازگار اولیه با پرخاشگری و اضطراب مدرسه در دانش‌آموزان مقطع ابتدایی: نقش میانجی‌گری سلامت روان والدین [دومین کنفرانس روانشناسی، علوم تربیتی، علوم اجتماعی و علوم انسانی]. ۱۴۰۲. <https://civilica.com/doc/1680287>
- ۲۰-محسنی ش، برزگر م، رضایی آ. تأثیر راهبردهای شناختی تنظیم هیجان در پیوندهای علی بین طرح‌واره‌های ناکارآمد اولیه، نشخوار خشم و پرخاشگری. *مجله علوم روانشناختی*. ۱۴۰۱؛ ۲۱(۱۱۹): ۲۲۶۹-۲۲۸۴. <http://psychologicalscience.ir/article-1-1722-fa.html>
- 21-Li D, Li D, Wu N, Wang Z. Intergenerational transmission of emotion regulation through parents. Reactions to children's negative emotions: Tests of unique, actor, partner, and mediating effects. *Children and Youth Services Review*. 2019; 101: 113-122. <https://DOI:10.1016/j.childyouth.2019.03.038>
- 22-Wang X, Yang L, Yang J, GAO L, Zhao F, Xie X, Lei L. Trait anger and aggression: A moderated mediation model of anger rumination and moral disengagement. *Personality and Individual Differences*. 2018; 125: 44-49. <https://psycnet.apa.org/doi/10.1016/j.paid.2017.12.029>

- ۳۹- روشن چلسی ر، شعیری م، عطری فرد م، نیک خواه اکبر، قائم مقامی ب، رحیمی‌راد ا. بررسی ویژگی‌های روان‌سنجی پرسشنامه شخصیتی ۵ عاملی نئو، نشریه علمی روان‌شناسی بالینی و شخصیت (دانشور رفتار). ۱۳۸۵؛ ۴ (۱): ۲۷-۳۶. <https://www.sid.ir/fa/journal/ViewPaper.aspx?id=57376>
- 40-Garnefski N, Van Den Kommer T, Kraaij V, Teerds J, Legerstee J, Onstein E. The relationship between cognitive emotion regulation strategies and emotional problems, Comparison between a clinical and non-clinical sample. *European Journal of Personality*. 2002; 16: 403-420. <https://psycnet.apa.org/doi/10.1002/per.458>
- ۴۱- میزانی ش، رضایی آ، خیر م، سهرابی ن. نقش واسطه‌گری تنظیمی هیجان برای طرح‌واره‌های ناسازگار و عواطف منفی در جوانان. فصلنامه علمی - پژوهشی روشها و مدل‌های روان‌شناختی. ۱۴۰۰؛ ۱۲ (۴۳): ۱-۱۴. <https://dorl.net/dor/20.1001.1.22285516.1400.12.1.1.2>
- 42-Buss A. H, Perry M. The aggression Questionnaire. *Journal of personality and social psychology*. 1992; 63(3): 452-45. <https://content.apa.org/doi/10.1037/0022-3514.63.3.452>
- ۴۳- نقدی ه، ادیبراد ن، نورانی پور ر. اثربخشی آموزش هوش هیجانی بر پرخاشگری دانش آموزان پسر سال اول دبیرستان. مجله دانشگاه علوم پزشکی کرمانشاه (بهبود). ۱۳۸۹؛ ۳ (۴۷): ۲۱۱-۲۱۸. <https://www.sid.ir/fa/journal/ViewPaper.aspx?id=119159>
- 44-Turner MJ, Aspin G, Gillman J. Maladaptive schemas as a potential mechanism through which irrational beliefs relate to psychological distress in athletes. *Psychology of Sport and Exercise*. 2019; 44: 9-16. <https://psycnet.apa.org/doi/10.1016/j.psychsport.2019.04.015>
- ۴۵- کوچی ص، مامی ش، احمدی و. نقش واسطه‌ای راهبردهای تنظیم‌شناختی هیجان و خودکارآمدی اجتماعی در رابطه بین طرح‌واره‌های ناسازگار اولیه و اضطراب اجتماعی در دختران نوجوان. مجله علوم روان‌شناختی. ۱۴۰۰؛ ۲۰ (۱۰۲): ۹۵۳-۹۶۶. <http://psychologicalscience.ir/article-966-953-1-1156-fa.html>
- ۴۶- ابراهیمی گ، غضنفری ا. مشهدی‌زاده ش، رحیمی سعید. مدل‌یابی افکار خودکشی بر اساس طرح‌واره‌های ناسازگار اولیه با نقش میانجی تنظیم هیجان در بزرگ سالان با سابقه ناملایمات کودکی (جسمی و جنسی). *روانشناسی بالینی و شخصیت*. ۱۴۰۲؛ ۲۱ (۱): ۹۵-۱۰۲. <https://doi.org/10.22070/cpap.2023.16711.1275>
- ۳۱- کوچی ص، مامی ش، احمدی و. نقش واسطه‌ای راهبردهای تنظیم‌شناختی هیجان و خودکارآمدی اجتماعی در رابطه بین طرح‌واره‌های ناسازگار اولیه و اضطراب اجتماعی در دختران نوجوان. *مجله علوم روان‌شناختی*. ۱۴۰۰؛ ۲۰ (۱۰۲): ۹۵۳-۹۶۶. <http://psychologicalscience.ir/article-966-953-1-1156-fa.html>
- 32-Gorji M, Salehi S. The Role of Early Maladaptive Schemas and Cognitive Emotion Regulation Strategies in Predicting Resilience. *Quarterly Journal of Social Work*. 2020; 8(4): 52-60. <http://socialworkmag.ir/article-1-481-en.html>
- 33-Mc Donnell E, Hevey D, McCauley M, Ducray K. N. Exploration of associations between early maladaptive schemas, impaired emotional regulation, coping strategies and resilience in opioid dependent poly-drug users. *Substance Use & Misuse*. 2018; 53(14): 2320-2329. <https://doi.org/10.1080/10826084.2018.1473438>
- ۳۴- رزاق پور م، حسین‌زاده، ع. ا. نقش میانجیگر راهبردهای تنظیم‌شناختی هیجانی در رابطه بین ویژگی‌های شخصیتی با نشانه‌های جسمانی‌سازی دانشجویان دختر. *فصلنامه روان‌شناسی کاربردی*. ۱۳۹۸؛ ۱۳ (۲): ۲۹۵-۳۱۶. <https://doi.org/10.29252/apsy.13.2.295>
- 35-Hughes DJ, Kratsiotis IK, Niven K, Holman D. Personality traits and emotion regulation: A targeted review and recommendations. *Emotion*. 2020; 20(1): 63. <https://psycnet.apa.org/doi/10.1037/emo0000644>
- 36-Meyers LS, Gamst GC, Guarino AJ. Applied multivariate research: Design and interpretation. LA: Sage; 2016. <https://www.amazon.com/Applied-Multivariate-Research-Design-Interpretation/dp/1506329764>
- 37-Zargar M, Kakavand AR, Jalali MR, Salavati M. Comparison OF maladaptive early schemas and avoidance behaviors in opioid dependent men and non-dependent men. *Journal of applied psychology*. 2011 [cited 2022May11]; 5(1 (17)): 69-84. Available from: <https://www.sid.ir/fa/journal/viewpaper.aspx?Id=135880>
- ۳۸- آهی ق، محمدی فر م، بشارت م. پایایی و اعتبار فرم کوتاه پرسشنامه طرح‌واره‌های یانگ. *روانشناسی و علوم تربیتی*. ۱۳۸۶؛ ۳۷ (۳): ۵-۲۰. <https://www.sid.ir/fa/journal/ViewPaper.aspx?id=86985>

۵۰- قایوسفی ع، ترخان م، فرمانی، ا. نقش پنج عامل بزرگ شخصیت در پیش‌بینی راهبردهای تنظیم‌شناختی هیجان با واسطه‌گری مؤلفه‌های صبر به منظور آرایه مدل. *مطالعات روان‌شناسی بالینی*. ۱۳۹۶؛ ۷(۲۶): ۴۳-۶۴.
<https://doi.org/10.22054/jcps.2017.7391>

51-Kobylinska D, Kusev P. Flexible Eemotion regulation: How situational demands and individual differences influence the effectiveness of regulatory strategies. *Frontiers in psychology*. 2019; 10: 72.

۵۲- کمالی ایگلی س، ابوالمعالی الحسینی خ. تبیین پرخاشگری براساس راهبردهای مثبت و منفی تنظیم‌شناختی هیجان در دختران نوجوان. *فصلنامه روان‌شناسی تحلیلی شناختی*. ۱۳۹۹؛ ۱۱(۴۰): ۱-۱۱.
<https://dorl.net/dor/20.1001.1.28222476.1399.11.40.1.3>

۴۷- رزاق‌پور م، حسین‌زاده ع. نقش میانجیگر راهبردهای تنظیم‌شناختی هیجانی در رابطه بین ویژگی‌های شخصیتی با نشانه‌های جسمانی‌سازی دانشجویان دختر. *روان‌شناسی کاربردی*. ۱۳۹۸؛ ۱۳(۲): ۲۹۵-۳۱۶. sid. <https://www.sid.ir/paper/151702/fa>

48-Gerges S, Hallit S, Malaeb D, Obeid S. Maladaptive Cognitive Schemas as Predictors of Disordered Eating: Examining the Indirect Pathway through Emotion Regulation Difficulties. *International Journal of Environmental Research and Public Health*, 2022; 19 (18): 11620.

۴۹- ایمانی س، الخلیل ی، شگری امید. بررسی رابطه نگرش‌های ناکارآمد با اضطراب اجتماعی در نوجوانان دانش‌آموز: نقش میانجیگری تنظیم‌هیجان. *فصلنامه روانشناسی، تربیتی*. ۱۳۹۸؛ ۱۶(۳۳): ۱-۲۸.